د کفر شرعي حقیقت
او مهم ضوابط

Download from:aghalibrary.com

لیکوال : علي بن عبدالعزیز الشبل

ژباړن : لقمان حکیم حکمت

د ژباړن سریزه

الحمدلله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده ، وبعد :

د تکفیر مسئله نن سبا نهایت زیات اوج ته رسېدلې ده ، دا مسئله نه جذبات غواړي او نه هم په جوش بنا ده ، علمي مسله ده باید په اسلامي اصولو او صحیحو دلیلونو ودانه کړی شي .

بندګان او ټوله نړۍ چونکه د الله پاک ده ، د بنده د تکفیر حق هم د الله تعالی او د هغه رسول کریم ﷺ سره دی ، نه څوک د چا په خوله کافر کیږي او نه پرې مسلمانیږي .

تکفیر شروط لري ، ضوابط او قانون لري ، په دې خاطر چې د مسلمانانو ښېې پکې ونه ښوئیږي ، دا رساله که څه هم د حجم له نګاه نه وړه ده خو ولې له علمي انداز څخه ډکه ده ، شاید هغه خلک چې د دې موضوع اړوند مهم نقاط غواړي په دې یې ټنده خړوب شي .

په پای کې له الله څخه سوال کوم چې زما دا عمل په خپل دربار کې قبول کړي ، او په دنیا او اخرت کې راته پرې نېکې بدلې را کړي .

وصلى الله على نبيه محمد وعلى اله و اصحابه اجمعين

لقمان حکیم حکمت

۲۰۱۵ / ۰۸ / ۰۹

Download from:aghalibrary.com

د ليکوال سريزه

الحمدالله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا من يهديه الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له وأشهد أن لا اله الا الله وحده لاشريک له ، واشهد أن محمدا عبده ورسوله ، صلي الله عليه وعلي آله وصحبه وسلم تسليما کثيرا.

امابعد:

دا څه کلمات دي چې ځېنو دوستانو يي په خپرنې او نشرو اشاعت وهڅولم ، شايد الله پاک پرې لوستونکو ، خپرونکو ، او اوريدونکو ته نفعه او فائده ورسوي ، دغه څو کلمات پداسې مهم او اړين ترينو خبرو مشتمل دي چې ستونزومن اثر او سخت دريز مسلک او تګلاره لري دغه کلمات د [د کفر شرعي حقيقت او د مهم ضوابط] څخه عبارت دي ، د دې مسئلې پېژندل ، د دې مسئلې خيال او مراعات ساتل ، په دې مسئله کې سوچ او فکر کول د مسلمان انسان لازمي کار او واجبي دنده ده .

وړاندې له دې چې زه دغه مسئله په غور سره وڅېړم ورڅخه مخکې د ايمان په هکله مختصر او لنډ تمهيد وړدم چې د اهل السنت والجماعت او د هغوی د مخالفينو په اند ايمان څه معنی لري ؟

Download from:aghalibrary.com

امام ابن تيميه رحمه الله (۱) د (عقيدة الواسطيه) په متن کې د اهل السنت والجماعت په اند د ايمان په هکله داسې وايي : اهل السنت والجماعت(۲) د ايمان او د دين په نومونو کې د خوارجو(۳) او د مرجئو(٤) او جهميو(٥) و تر منځ دي.

✷ د اهل السنت والجماعت په وړاندې ايمان د ژبې له وينا (اقرار) او د بدني غړو (ارکانو او اعضاء) له عمل او د زړه له تصديق څخه عبارت دی ، چې د الله پاک

---

(۱) خپل نوم يې احمد د پلار نوم يې عبدالحليم او د نيکه نوم يې عبدالسلام دی ، د دوشنبې په ورځ د ربيع الاول په لسم (٦٦١ هـ) کې پيدا او د (٦٧) کالو په عمر کې په جېل کې وفات دی ، په اوه کلنۍ کې د پلار په ملتيا دمشق ته د تتار له کبله مهاجر شوی و ؟

(۲) اهل سنت هغه چا ته ويل شي چې د نبوي سنتو کلک پابند وي او پرې راټول وي ، په علمي او عقيدوي او په عملي حکمي کارونو کې په سنت باور لري او اهل جماعت ورته ځکه ويل کيږي چې ټول سره په دغې عقيدې راټول دي .

(۳) خوارج هغه ځوک دي چې د لوي ګناهونو مرتکب کافر بولي ، د ظلم او استبداد په ټولواکانو خروج روا ګڼي او عقيده لري چې د لوي ګناهونو مرتکبين به د همېشه لپاره په اور کې وي .

(٤) مرجئه هغه خلک دي چې وايي : ګناه د انسان ايمان ته هېڅ ضرر نه رسوي ، دوی د تابعينو په وخت کې ظهور وکړ او عقيدوي بدعتونه يې شروع کړل ، خپل منځ کې سره ډېر ډلې ټپلې لري ، مشهور يې غلاة مرجئه دي چې وايي : ايمان يواځې د خالق پېژندل دي او بس او ځينې د عراق مرجئه دي چې وايي : ايمان د زړه تصديق ته ويل کيږي ، ظاهري او باطني عملونه له ايمان برخه نه بولي لکن د واجباتو په کولو او له حرامو څخه په ژغورلو عقيده لری چې که ځوک دغسې ونه کړي نو سزا سره به مخ شي .

(٥) دوی هم د مرجئو يوه ډله او په (ترمذ) چې د ايراني خراسان برخه ده پکې راښکاره شول ، د جهم بن صفوان پيروکار دي او په افعال العباد کې جبريه دي .

په اطاعت او پیروی زیاتیږي ، او له اوامرو څخه په سرغړونه او د شیطان په پیروی کمیږي.

✷ د خوارجو او معتزلو [۱] په اند ایمان له قول (وینا) ، عمل ، او اعتقاد څخه عبارت دی ، چې هیڅ راز زیادت او کمی نه قبلوي ، د هغه په نېز ایمان داسې مجموعه ده چې که یوه برخه یې زایله شي ټول ایمان له منځه ځي .

د دغې عقیدې په بنا خوارج هم د غټې ګناه مرتکب دنیا کې په کافر نوموي او په اخرت کې یې په جهنم کې په ابدي توګه د اوسېدو قایل دي.

همدا راز یې معتزله هم په دنیا کې مؤمن نه بولي بلکې د دواړو منزلونو (پړاو) تر منځ یې په یوه منزله کې بولي چې د ایمان له دائرې څخه خارج او په کفر کې لا داخل نه دی ، خو په اخرت کې یې په ابدي توګه په جهنم کې قائل دي ، دوی هم په اخروي حکم کې د خوارجو سره یو څېر دي .

✷ اما د اختلاف بل اړخ مرجئه دي ، دوی د ایمان او کفر په هکله په خپل انحراف کې په درجو او مراتبو تقسیم شویدي چې په لاندې توګه یې یادونه کېږي :

۱ - : غلات او افراطیان : چې له جهمیه وو څخه عبارت دي ، دوی انګیري چې ایمان یواځې د الله پاک پېژندګلو ده او بر عکس کفر د الله پاک نه پیژندل دي. ابلیس او فرعون او نور هغه کافران چې د الله پاک په وجود اقرار کوي او منکر نه

---

(۱) معتزله د واصل بن عطا پیروکار دي او معتزله ورته ځکه ویلې شي چې د حس بصري رحمه الله له حلقې څخه جلا شول .

دي ، د دوی باطل بنسټ له مخې ستر مؤمنان بللی شي .

په امانياتو کې د ډېر قبيحه مذهب او شنيع ترين اختيار دي ، هېره دې نه وي چې دا نظريه د خالصو مرجئو مذهب او مسلک دی.

٢ - : اشعريه او متکلمين(١) : دوی د ايمان په هکله داسې انګيروي چې ايمان يواځې او خالص تصديق ته ويلی شي ، بر عکس کفر تکذيب ته ويل کيږي او يا اشد تکذيب لکه حجود ته هم کفر ويل کيږي .

٣ - : کراميه(٢) : دوی ايمان خالص د ژبې وينا او اقرار ته وايي او په ګومان يې کفر د کلمې نه تلفظ ته ويل کېږي.

٤ - : په مرجئو کې اخف ترينه طائفه فقهاء مرجئه يا (د عراق مرجئه دي) چې وايي : ايمان د ژبې تلفظ او د زړه تصديق ته ويل کېږي ، د دوی نقص په دې کې څرګندېږي چې عمل د ايمان برخه (جزء) نه شميري (يعنې عمل يې له ايمان څخه ويستلی دی) .

په دې اساس چې ته له خطا څخه سالم پاتې شې په تا لازم دي چې د ايمان په هکله د اهل السنت و الجماعت او د هغوی د مخالفينو تګلارې او ويناوې وپيژنې ،

---

(١) اشعريه اسلامي کلامي ډله ده چې ابوالحسن اشعري ته يې نبست کيږي ، هېره دې نه وي چې اشعري د معتزلوو په ضد راپورته شوی و ، د معتزلو او فلاسفوو په ضد اشعريه په ډېرو عقلي او منطقي دلائلو دليل بازي کوي او زيار باسي چې د ابن کلاب په څېر ديني حقائق او اسلامي عقيده په فلسفي دلائلو ثابته کړي .

(٢) دوی د محمد بن کرام چې په (٢٥٥) کې وفات دی نسبت لري ، په صفاتو کې مشبه او په ايمان کې مرجئه دي ، خپل منځ کې سره نورې ګڼ شمېر ډلې ټپلې هم لري .

تر څو په سمه توګه له کجروۍ څخه قولا ، عملا او قصدا روغ رمټ پاتې شي .

☆☆ ☆☆ ☆☆

د اهل السنت والجماعت او
د مخالفینو په نېز يې د کفر معنی

الحمدلله دا بحث او څېړنه په اصل کې د (ایمان تعریف او ارکان ، د ایمان زیادت او نقصان ، د ایمان او اسلام سره په خپل منځ کې علاقه چې کله سره یو کېږي او کله جلا کېږید) د علمي بحث نچوړ دی .

د موضوع اهميت

١ - : د كفر د بيانولو د موضوع اهميت د كفر څخه په ځان ژغورنه او ورڅخه په ځان لرې كولو كې پټ دى ، كفر په دنيا او اخرت كې د انسان لپاره د بدبختۍ او شقاوت نښه ده(١).

همداراز كفر له سترو ګناهونو چې زيانمنې ستونزې او تر ټولو سرغړونو لوى او غټ اغېز لري شميرل كېږي.

كفر هغه ستونزه ده چې الله پرست وګړي ورڅخه په كلكه ځان ژغوري او

(١) الله پاک قران كريم كې فرمايي : (فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى) ترجمه : زما د هدايت پيروكاري چې څوک كوي نه به بې لارې شي او نه به بدبخته وي . همدارنګه رب كائنات فرمايي (وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا) ترجمه : په دنيا كې چې څوک زما له ذكر او ياد څخه مخ واړوي نو ژوند به تنګ او لنډ وي – دا يې دنيوي عذاب شو او اخروي شقاوت يې الله داسې اشاره كړې ده : (وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى – قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا – قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسَى – وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِن بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى)او دقيامت په ورځ به يې ړوند راپاڅوو ، هغه به وايي : اى زما ربه ! ولې ړوند راپاڅولم او زه خو په سترګو روغ وم ، الله به ورته ووايي : تا زمونږ ايتونه هېر كړي و نن مونږ هم درسره د هېر معامله وكړه ، همدغه د هېر معامله مونږ د ټولو هغه خلكو سره كوو چې زياتى يې كړې وي او د خپل رب په ايتونو يې ايمان نه وي راوړى او د اخرت عذاب ډېر سخت او دوامداره دى . (ژباړن)

ورڅخه ډېر ويرېږي .

د كفر موضوع قراني اياتونو او نبوي حديثونو په ښه انداز كې څېړلې ده ، د نمونې په توګه لاندې اياتونه ديادونې وړ بولم :

(أ) الله تعالى فرمايي (وَمَن يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ) [سورت مائده : ٥]

ژباړه : او هغه څوک چې په ايمان باندې كفر وكړي په حقيقت كې سره د هغه ټول عملونه برباد شول ، او په آخرت كې به له زيانمنو څخه وي.

(ب) او الله تعالي فرمايي : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّـهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِن قَبْلُ ۚ وَمَن يَكْفُرْ بِاللَّـهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا) [سورت نساء : ١٣٦] .

ژباړه : اى هغه كسانو چې ايمان مو راوړى دى په الله پاك او د هغه په رسول او په هغه كتاب چې پرې يې نازل كړى دى او هغه كتاب چې ورڅخه يې مخكې نازل كړى دى پرې ايمان راوړئ او څوک چې په الله پاک او د هغه په ملايكو او كتابونو او د اخرت په ورځ د كفر عقيده وساتي ، يقينا دغه په لرې ګمراهۍ باندې ګمراه شو.

(ج) او الله تعالى فرمايي : (وَمَن يَتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) [سورت بقره : ١٠٨] .

ژباړه : او څوک چې هم كفر د ايمان په بدل كې واخلي ، په تحقيق سره چې له د روستي لارې څخه بې لارې شو.

٢ - : د كفر د بيانولو د موضوع اهميت دا هم دى چې د كفر د عقيدې

ساتونکي پايله به په اخرت کې په جهنم کې په ابدي توګه په حصاريدو تماتمه شي ، په دوامداره توګه به ورته د اور عذاب ورکړل کېدای شي ، دغه تأبيدي ژوند الله پاک په قران کريم په دريو ځايونو کې ذکر کړی دي :

(أ) الله پاک فرمايي: (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّـهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا)[سورت نساء : ١٦٨) .

ژباړه : يقينا هغه کسان چې کفر او ظلم يې کړی دی هېڅکله به ورته الله پاک بخشش ونه کړي او نه به ورته سمه صحيح لاره وښايي ، مګر د جهنم لاره چې دوی به بيا په جهنم کې هميشه وي ، او دغه الله پاک ته ډيره اسانه ده.

(ب) او الله تعالی فرمايي (يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ اللَّـهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا * إِنَّ اللَّـهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا *خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا)[سورت احزاب : ٦٣ – ٦٥] .

ژباړه : خلک له تا څخه د قيامت د ورځې اړوند پوښتنې کوي ورته ووايه يقينا د دغې ورځې اړوند معلومات الله پاک سره دي ، او ته څه پوهيږې کېدای شي د قيامت ورځ زياته نږدې وي ، او يقينا الله پاک په کافرانو لعنت کړی دی او د دوی لپاره يې جهنم تيار کړی دی، دوی به په جهنم کې په ابدي او دوامداره توګه وي او هيڅ راز کارساز او مرستندويه به ونه ګوري .

(ج) او الله پاک فرمايي (وَمَن يَعْصِ اللَّـهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا)[سورت جن : ٢٣] .

ژباړه : او څوک چې هم د الله پاک له امر څخه سرغړونه اختيار کړي ، يقينا چې د هغه لپاره به د جهنم اور وي او په ابدي توګه به هلته وي.

په جهنم کې دتل پاتې کېدو اړوند د ګډي د راوستو مشهور حديث په دې باب کې هم لوی دليل دی .

سره له دې چې د کفر په عقيدې ساتلو الله پاک سخترين عذاب او سرمدي (هميشه) د جهنم زندګي ټاکلې ده ، خو ولې الله پاک د دغې عذاب ترڅنګ کافرانو ته خپله غصه او نور سخت ترين عذابونه هم تيار کړي دي[1] چې د

---

(۱) که څه هم په دې برخه ډېر قراني ايتونو غږيدلي دي خو د فائدې لپاره به ترې نمونه د ياد وړ وبولو ، په دې چې خبره ډېره اوږده نه شي له نبوي حديثونو څخه به صرف نظر شو ، ځکه چې دا لويه موضوع ده .

۱ - : [قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ] (سورت مائده : ٦٠) .

ترجمه : پيغمبره ! ورته ووايه چې د سزا په اعتبار درته له دې هم په بدترينه بدله خبر نه درکوم ، هغه خوک چې الله پرې لعنت ويلی وي او پرې غصه شوی وي ، شادوګان او خنزيران او د طاغوت بنده ګان يې ترې جوړ کړي وي ، دغه خلک د درجې په اعتبار هم بد دي او له سمې صحيح لارې نه په کږه روان دي .

۲ - : [وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا] (سورت فتح : ٦)

ترجمه : منافقانو سړو او ښځو او مشرکانو سړو او ښځو ته به الله عذاب ورکړي چې پرې بدګمانه وو ، په دوی دې دغه بدګماني راوګرځي ، په دوی د الله غضب او لعنت دی او ډېر بد ځای يې ورله تيار کړی دی .

۳ - : [مَن كَفَرَ بِاللَّـهِ مِن بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَـٰكِن مَّن شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّـهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ] (سورت نحل : ١٠٦) .

رسالې دا مختصر نمونه یې د توضیح او ذکر کولو اجازه نه ورکوي ، زه هم یواځې د یو ایت په یادولو بسنه کوم :

الله پاک فرمایي (وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُم مِّنْ عَذَابِهَا ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ) [سورت فاطر : ٣٦] .

ژباړه : او هغه کسان چې کافران دي د هغوی لپاره به د جهنم اور وي په هغوی به هلته د مرګ پرېکړه نه کېږي او نه به ورڅخه عذاب سپک کړی شي مونږ هر یو کافر ته دغسې بدله ورکوو.

۳ - : د کفر د موضوع د بیانولو بل اهمیت دا هم دی چې کفر په دنیا او اخرت کې د انسان په رابطه په اسماؤ او احکامو[1] کې چې د ایمان مقابل قسم (نوعه)

ترجمه : څوک چې له ایمان وروسته په الله کفر وکړي مګر هغه څوک چې په زړه کې یې ایمان وي او د کفر کلمه مجبوراً ووایي له دوی پرته په نورو د الله غضب ، او د دوی لپاره لوی عذاب دی .

(۱) دین اسماء او احکام لرې خو د نبي کریم ﷺ د ملګرو په فهم به پرې ځان پوهوو تر څو له شریعت څخه کاږه لاړ نه شو . که د صحابه کرامو رضي الله عنهم په مفهوم اسماء او احکام ونه پیژنو نو د خوارجو په څېر به د اهل السنت والجماعت سره په جنګ بښکېل شو او د مرجئو په څېر به د مرتدینو سره روغه جوړه وکړو ، دا چې باطلو ډلو تېپلو ایمان د ارکانو او اصولو په ځای په کمالاتو او ثمراتو او په صحت تعریف او محدود کړی دی له دې کبله یې ایمان له حقیقت هم ویستلی دی چې اعمال د ایمان ارکان نه بولي بلکې د ایمان کمال او ثمره یې بولي ، له دې امله مرجئه د ایمان سره د معصیت په زیان نه دي قایل او ټول خلک سره یو څېر بولي خو ولې خوارج یې ضد د ایمان تبعیض نه قبلوي او وایي چې یا ټول شته کېږي او یا ټول له منځه ځي . د اسماوو او احکامو په مسئلو کې د کفر او ایمان پېژندل نهایت زیات اړین دي ، ابن تیمیه رحمه الله وایي : د ایمان او کفر په څېر نور داسې نومونه نشته چې سعادت او شقاوت ، مدح او ذم ، ثواب او عقاب پسې تړل شوی وي . (مجموع

ده پیژندل دي ، چې ايا دغه انسان مومن دی که کافر ؟
بیا په دغې نوم (اسلام يا کفر) باندې حکم مرتب کول چې ايا دغه انسان د جنت والو څخه دی او که د جهنم ؟
که دا موضوع له خپلې باريکتيا او جلالت له بيان څخه بل هيڅ کوم اهميت ونه لري نو د اسماؤ او احکامو (مومن يا کافر) مسئله يې د اهميت لپاره کافي ده ، د دې سره سره ځينې اسلام پوهانو په خپلو علمي ليکنو کې دې مسئلې ته التفات او کتنه کړې ده ، او د ايمان په دوارو خواو (مرجئو او په معتزله او خوارجو) يې په

الفتاوی : ۱۳ / ۵۸) . له همدې کبله پکې خلک ډلې ټپلې شوي دي ، ابن تيميه رحمه الله وايي : زياتره متاخرين د سلفو دمذهب او دمرجئو او جهميو د اقوالو ترمنځ هېڅ توپير نه کوي ، له دې کبله چې د دوارو اړخونو خبرې سره ګډې وډې شوي دي ، زياتره يې په باطن کې د جهميو او مرجئو عقيده باوروي ... (مجموع الفتاوی : ۷ / ۳٦٤) .
د اسماوو په څېر د احکامو (تفسيق ، تبديع او تکفير) پيژندل هم ضروري دي ، له شارع پرته هېڅ چا ته جواز نشته چې څوک کافر يا فاسق او يا بدعتي وبولي ، ابن تيميه رحمه الله وايي : له دې لامله اهل سنت او جماعت خپل مخالفين کافر نه بولي که څه هم ضد اړخ يې کافر بولي ، تکفير چونکه شرعي مسله ده انسان يې انتقاماً چا ته نه شي استعمالولی ، لکه په تا څوک دروغ ووايي ته به پرې دروغ نه وايې ځکه چې دروغ ويل هغه حقوق دي چې الله حرام کړي دي ، دا څېر يې د نورو تکفير هم حرام کړي دي ځکه چې دا يک يواځې د الله حق دی ، او دمعين شخص تکفيرول او قتلول د نبوي حجت پورې معلق دي ، که يې مخالف وي کافر دی خو که مخالفت يې نه وي بنوولی نو د جهل په صورت کې کله هم څوک کافر کېدای نه شي . (الرد علی البکري : ۲ / ٤۹۲) .

علمي انداز سخت ردونه کړي دي[١].

له همدې کبله شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله په کيلانية کې د خپلې فتاوى په ضمن کې د کفر او تکفير او د هوى پرستۍ، د کفر او تکفير سره علاقه، د کفر اسباب او دواعي[٢]، او وروسته د مبتدعينو د منهج بيان کې وايي :

فصل : چې کله هم درته دغه تېر شوي مسائل واضح شول په دې پوهه شه چې تکفير او تفسيق[٣] د اسماؤ (مومن يا کافر) او احکامو (چې مومن دى که کافر) له جملې څخه دي چې د اخروي وعد او وعيد پورې تړاو لري .

په دنيوي ژوند کې د ديني دوستۍ او دښمنۍ، قتل، او عصمت پورې تړاو لري، په دې معنى چې الله جل جلاله جنت د مسلمانانو لپاره حلال او په کافرانو يې حرام کړى دى، او دغه په هر وخت او هر ځاى هر اړخيزه احکام دي .

همدا راز ابن رجب الحنبلي[٤] د جبريل – عليه السلام – د (ايمان، اسلام،

---

(١) د تکفير او تفسيق مسئله حتى چې لومړي علماء کرامو هم د مبتدعينو په نورو ګمراهيو مخکې کړې او ښه څېړنه يې ورله کړېده، حتى چې دا مسئله يې د په تقدير کې د جبر په عقيدې هم مخکې ګڼلې ده، تر دې د تکفير مسئله يې په توحيد الاسماء والصفات کې له تعطيل او او په قدر کې د جبر له بدعت هم لومړى قابل غور ګڼلې ده، د امام خلال د (السنة) په نوم د امام احمد رحمه الله څخه په روايتونو کې دا ټول هر څه ډېر په توګه واضحه دي . (ليکوال)

(٢) د کفر اسباب او دواعي څه شى دي ؟

(٣) تعريف؟؟

(٤) نوم يې حافظ زين الدين عبدالرحمن د پلار نوم يې احمد او حسن لمسى دى او په ابن رجب حنبلي شهرت لري، په (٧٣٦هـ) کې پيدا او په (٧٩٥هـ) کې وفات دى .

احسان) دحديث په شرحه کې وايې : او دغه(د کفر او اسلام او نفاق) ستر او لوی مسائل دي ځکه چې الله جل جلاله پدغې نومونو پورې نيک بختي او بدبختي ، د جنت او دوزخ مستحق ګرځيدل تړلې مسئلې تړلي دي.
لومړی هم د دې امت اختلاف د ايمان او د کفر په مسمياتو کې واقع شوی دی ، دغه اختلاف لومړی خوارجو د صحابو په حق کې وکړ ، چې ګناهګاران مؤمنان يې په بشپړه توګه د اسلام له دائرې څخه وويستل او کافر يې وبولل ، او په دنياوي احکامو کې يې ورسره د کفارو په شان چلند روا وباله ، په خپل تکفير يې دهغوی وينه او مالونه يې ځان لپاره تحليل کړل . (الکيلانيه : ١٢ / ٤٦٨)
له دې فتنې وروسته معتزلوو اختلاف وکړ او د (منزلة بين المنزلتين) مقوله يې راوړه ، له دې پړاو وروسته مرجئو غږ پورته کړ چې فاسق انسان پوره مسلمان او مؤمن دی .
د دغې فتنو دختمولو لپاره سمدستي د امت علماوو مخکېنيو او ورستنيو بې شماره ليکنې او زيات تصنيفات وليکل.
دا هم د کفر او ايمان مهم اړخ دی چې روښانه يې په اهميت دلالت کوي.
دې مسائلو ته کتنه ، د دې مسائلو زدکړه ، او په علمي بڼه يې په ښه توګه ادراک کول او په معلوم شخص د کفر ، بدعت[1] او فسق فتوې ورکول ، ياد هغه په

---

(١) د بدعت لغوي تعريف (بَدَعَ) معنی : له کومې نمونې پرته يې ايجاد کړ (اِبْتَدَعَ) معنی : پخپل زيار يې د نوي شي ايجاد وکړ (بِدَعٌ او بَدِيْعٌ) هغه شی چې له نورو څخه لومړيتوب لري ، په دی هکله الله پاک فرمايي : [قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ]ژباړه : ورته ووايه چې زه خو څه په اسماني استازو کې نوی استازی نه يم . او بدعت په دين کې له بشپړېدو وروسته اضافه کاری ته ويل کيږي .

پوره ایمان او یا په جنتیتوب او دوزخیتوب ګواهي ورکول ، چې قرآني یا دنبوي نص

(أَبْدَعَ ، اِبْتَدَعَ ، تَبَدَّعَ) معنی : نوی کار یې پیدا او ایجاد کړ چې وړاندې یې هېڅ نمونه نه لرله ، په همدې هکله الله پاک فرمایي : [وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا]ژباړه : او دوی [بني اسرائیلو] له خپل ځانه پیري ملنګي شروع کړېوه (بَدّعَ) معنی : کار یې بدعت ته منسوب کړ (اِسْتَبْدَعَ) د بدعاتو له جملې څخه یې شمار کړ (بَدِيْعٌ) معنی : د تعجب او حیرانتیا وړ کار او(بَدِيْعٌ) د الله پاک نوم هم دی په دې معنی چې اسمانونه او ځمکې یې له هېڅ کومې نمونې پرته جوړ او پیدا کړي دي . د بدعت له دغې ګردو کلماتو څخه جوته شوه چې د [بَدَعَ] ماده په دین کې د خواهشاتو څخه راپیدا نوي کارونو ته ویل کیږي

هېره دې نه وي چې [اِبْتِدَاع] د الله پاک له پلوه له عدم څخه وجود ته د شیانو راستو ته ویل کیږي ، په دې معنی چې د مخلوقاتو او ګردو شیانو پیدا کول یواځې الله پاک کوي ، خو د مخلوق له لورې [اِبْتِدَاع] د الله پاک او د هغې د راستولي رسول په ضد د شیانو او عبادتونو رواجولو ته ویل کیږي ، او دا د مذمت وړ دومره بد کار دی چې پوره پرې تمامه ده . امام أبو شامه وایي : د بدعت او مبتدع نومونه یک او یواځې په مذماتو کې راځي ، خو ولې په لغوي بنه دواړه کلمې د مدح او مذمت دواړو معناګانو ته شمول لرلی شي .

د بدعت اصطلاحي تعریف :امام جرجاني رحمه الله وایي :بدعت په دین کې د هغې نوي رامنځ ته شوي کار نوم دی چې له صحابه کرامو – رضي الله عنهم اجمعین – او تابعینو نه یې په صحت دروستوالی هېڅ اثر نه وي نقل شوی ، او نه هم د کوم شرعي دلیل مقتضا او غوښتنه وي .ابن عابدین د بدعت په تعریف کې وایي :بدعت ضد د شک او شبهې یا استحسان په بنسټ علمي یا عملي داسې نوی کار رواجول چې ورته د قوي دین او نبغې لارې او په دیني احترام قایل وي . شاطبي رحمه الله د بدعت تعریف داسې کوي :دین او اسلام ته په ورته والي کې د داسې لارې پیدا کول چې غاړه کېښودلو باندې پرې د الله پاک په عبادت کې مبالغه کول وي . په دې درېواړو تعریفونو کې واضح ترین او د مقصودونو په خورا بهترینه طریقه واضحه کونکی تعریف د شاطبي رحمه الله تعریف دی ، یو خو دا چې تعریف دومره واضحه او څرګنده دی چې له یوې خوا خو اسان فهمه دی ، او له بلې خوا پرې ټول احترازات له منځه بهر وځي .عز بن عبدالسلام رحمه الله وایي : د داسې کار کول چې د نبي – صلی الله علیه وسلم – څخه یې ثبوت هېڅ صحت نه لري

.

يې په هکله نه وي غربېدلی ، ځان ساتل د اهل السنت والجماعت اصلي قاعده او د عقيدې بنسټ دی .

د کفر لغوي معنی

وراندې مو د کفر د سمې پيژندنې اړتيا او په مسلمانانو له کفر څخه د ځان ساتلو او پر خپل ځان او دين د سلامتيا او بچ کېدو احتياط کول ، د کفر د عاقبت او انجام څخه ځان ساتل مو ذکر کړل ، اوس بايد په دې هم پوهه شو د لغت له مخې کفر څه شمېر معناګانې لري :

۱ – : پټوالی او پرده پوشي

له همدې کبله الله پاک جل جلاله زميندار او د هقانه طبقه خلک په کفارو نومولي دي.

الله پاک فرمايي: (كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا) [سورت حديد : ۲۰]

ترجمه : په شان د حال د فائده مند باران چې زميندار لره خوشحالوي بوټي د دغې باران ، بيا وچ شي نو ته وينې هغې لره تک زيړ......

۲ –: رد او انکار کول

الله پاک فرمايي : (فَلَمَّا جَاءَهُم مَّا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ ۚ فَلَعْنَةُ اللَّـهِ عَلَى الْكَافِرِينَ) [سورت بقره : ۸۹] .

ژباړه : پس هر کله چې دوی ته هغه څه راغلل چې دوی پېژندل نو انکار يې ورنه

وکړ ، په کافرانو دې د الله لعنت وي .

يا لکه د نعمتونو له شکر ويستو څخه انکار کول ، لکه الله پاک فرمايي : (فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ) [سورت بقره : ۱۵۲] .

ژباړه : پس تاسو ما ياد کړئ زه به تاسو ياده کړم ، او زما احسان ومنئ او ناشکري مه کوئ .

۳ - : بر اءت ، بې زاري او انکار کول

لکه الله پاک د کافرانو په حال کې چې د قيامت په ورځ به د يو بل سره جکړې کوي فرمايي : (ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ) [سورت عنکبوت : ۲۵]

ژباړه : بيا به د قيامت په ورځ ستاسو ځينې له ځينو نورو څخه انکار کوي او ځينې ستاسو به په نور ځينو لعنت وايي او ستاسو ځای به اور وي او ستاسو لپاره به هيڅ مدد ګار نه وي .

د كفر شرعي معنى

✵ اما د كفر خپله شرعي او اصطلاحي معنى د قران او حديث په نصوصو كې داسې وارده ده چې كفر د ايمان نشتوالي او ايمان د كفر نشتوالي ته يا په شرك او ردت كې واقع كېدلو ته كفر وايي.

ايمان او كفر په خپل منځ كې سره د يو بل ضد دي ، چې كله هم په بشپړه توګه يو (ايمان يا كفر) حاصل شي دوهم له منځه ځي ، ولې كه يو ناقص موجود شي نو ضد ورسره هم د نقص په اندازه موجوديږي.

شيخ الاسلام ابن تيمية چې په خپل علم ، فهم او رسم كې د سلفو صالحينو په منهج و ، دا عقيدوي مسئله يې په خپلو بېلابېلو ليكنو كې په ځانګړې پاملرنې په پوره توګه واضحه كړې ده چې ځينې خبرې يې زه په لاندې توګه تاسو ته رانقلوم :

١ - : شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله په خپلي فتاوى (٢٠ / ٨٦) كې وايي : د مسلمانانو په اتفاق كفر د ايمان نشتوالي او عدم موجودګۍ ته ويل كيږي ، كه د ضد (ايمان) عقيده ساتي او كه نه يې ساتي ، تكلم پرې كوي او كه نه خو د ايمان نشتوالي ته كفر ويل كيږي .

د اهل السنت والجماعت چې ايمان ظاهري او باطني قول او عمل بولي په تېره مسئله كې د هغه چا سره اختلاف نه لري چې ايمان يواځې اعتقاد بولي لكه جهميه او

زياتره اشاعره او يا يې هم يواځې د ژبې اقرار بولي لکه کراميه او يا هم هغه څوک چې ايمان د زړه اعتقاد او د ژبې اقرار بولي ، لکه فقهاء مرجئه او ځينې اشاعره ، د مالکيانو مجتهدينو فقهاوو ، شافعيان ، حنبليان او عام صوفيه ، سنّي متکلمين او د خوارجو او معتزله وو متکلمين ټول د اهل حديثو سره په دې متفق دي چې په چا د رسالت حجت قائم شي او ايمان پرې ونه لري کافر دی .

هېڅ فرق نشته که مکذّب کافر وي او که شکي کافر وي ، معرض وي او که متکبّره وي ، متردّد وي او که بل څه وي .

شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله څرګنده کړه چې کفر عقيدوي هم کېدای شي او غير عقيدوي هم کېدای شي(۱) .

کفر يواځې په تکذيب کې منحصر نه دی بلکې کفر د شک او شبهې د

---

(۱) کفر درې بنسټيز ډولونه لري چې ګرد ډولونه يې په دې کې راټول دي :

لومړی : عقيدوي مکفَرات : دا هغه عقيده ده چې په ايماني ارکان يې تنقيص شي او ياهم د اسلامي صحيحو معتقداتو سره ضد د نور څه عقيده ولرل شي لکه : له پروردګار نه انکار کول ، يا يې کمالي صفتونه نه منل ، يا د تثليث عقيده لرل ، يا د پيغمبرانو له نبوت څخه انکار کول ، يا د ايمان له کوم رکن څخه انکار کول ، جنت يا درزخ نه منل او نور هغه منصوصي شيان چې په دين کې ثبوت شوی او انکار ترې کفر ګڼل کيږي .

دوهم : قولي مکفرات : لکه د کفر په عقيده اقرار کول ، له اسلامي عقايدو څخه منکريدل ، په دين پسې ملنډې او مسخرې کول .

دريم : عملي مکفرات : داسې کارونه کول چې په کفر ښکاره دليل وي ، لکه د سپکې نظريې له مخې قران کريم څيرل ، يا يې په ګندګۍ کې غورځول ، بوتانو ته سجدې کول ، په سينه صليب راځړول او داسې نور ...(العقيدة الاسلامية وأسسها : ٦١٧) د عبدالرحمن حبنكة الميداني ليکنه .

اعراض او استکبار او همدا راز د تردد له لارې هم راځي[(١)].

---

(١) کفر څه شمېر ډولونه لري چې د دلائلو په شمول يې قابل ذکر بولو :
١ – : د تکذيب کفر : الله پاک فرمايي : (وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرِينَ) [العنکبوت:٦٨] ژباړه : له هغه چا نه بل لوی ظالم څوک دی چې په الله دروغ وتړي او يا حق ته د دروغو نسبت وکړي ، ايا په جهنم کې د کافرانو لپاره ځای نشته ؟
٢ – : د انکار او لويي کفر : الله پاک د ابليس متعلق فرمايي : (وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ) [البقرة:٣٤] . ژباړه : مونږ چې کله ملائکو ته وويل چې ادم – عليه السلام – ته سجده وکړئ ، ټولو سجده وکړه خو ابليس سجده ونه کړه انکار او تکبر يې وکړ او د کافرانو له جملې څخه شو .
٣ – : د شک کفر – چې د پيغمبرانو يا اسماني کتابونو په صدق کې شکي وي – الله پاک فرمايي : (وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا وَمَا أَظُنُّ السَاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ إِلَى رَبِّي لأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَاكَ رَجُلًا لَكِنا هُوَ اللهُ رَبِّي وَلا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا) [الکهف: ٣٥-٣٨] ژباړه : خپل باغ ته په داسې حالت کې ننوت چې د ځان سره ظالم و ، او ويويل : ګومان نه کوم که باغ مې برباد شي او ګومان مې هم نه شي که قيامت راشي ، خو که بيا هم رب ته مې ورشم له دې څخه به ورسره مزيد ډېر څه ووينم (واخلم) ، ملګري يې ورته وويل چې ايا تا په هغه ذات کفر وکړ چې له خاورې څخه ، بيا يې له نطفې څخه راپيدا کړې او سم دم انسان يې درنه جوړ کړ ؟ زما رب خو الله دی زه ورسره هېڅ شی نه شريکوم.
٤ – : د اعراض کفر : چې نه دين زده کوی اونه يې اوري اونه يې چا ته ښايي ، الله پاک فرمايي : (وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَما أُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ) [الأحقاف: ٣] ژباړه : او هغه خلک چې په څه ورته وېره ورکړی شي کفر کوي او اعراض ترې کوي .
٥ – : د نفاق کفر :له دې څخه اعتقادي کفر مراد دی چې په زړه يې کفر او په خوله يې

اسلام وي ، الله پاک فرمايي : (ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لا يَفْقَهُونَ) [المنافقون:٣] ژباړه : دا ځکه چې دوی ايمان راوړ او بېرته يې کفر وکړ ، په زړونو يې مهر ولګېد دوی بيخي نه پوهيږي .

٦ – : د کنځلو او ملنډو کفر : لکه څوک د الله پسې – نعوذ بالله – يا پېغمبر پسې يا د دين بلې شعېرې پسې ملنډې ووهي يا ورته کنځل وکړي ، الله پاک فرمايي : (وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّـهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ * لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ إِن نَّعْفُ عَن طَائِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ) [سورت توبه : ٦٥ – ٦٦] .ژباړه : که پوښتنه ترې وکړې نو درته وايي به : مونږ خو ټوکې ټکالې کولې ، ورته ووايه چې ايا تاسو په الله او د هغه په ايتونو او رسول باندې ټوکې ټکالې کوئ ؟ بانې مه کوئ تاسو له ايمان راوړو وروسته بېرته کافران شوي ياست ، که ستاسو له ځينو درګزري وکړو نو نور ته به مو هرومرو عذاب په دې ورکړو چې مجرمان دي .

٧ – : د بغض کفر : چې څوک د الله د دين څه شی مبغوض وګڼي ، الله پاک فرمايي : (ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنزَلَ اللَّـهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ) [سورت محمد : ٩] . ژباړه : دا ځکه چې دوی هغه څه بد وګڼل چې الله رانازل کړي وي نو عملونه يې برباد شول .

٨ – : د کافرانو سره موالات کول : خو موالات دوه ډوله لري :

١ – غير کفري موالات . ٢ –کفري موالات .

غير کفري موالات حرام دي خو انسان پرې نه کافر کيږي لکه د خپل هېواد کافر سړي لپاره تعصب کول ، يا د ډلو ټپلو لپاره تعصب کول په دې سره د انسان ايمان کميږي خو کافر کيږي پرې نه .

اوپه کفري موالاتو انسان کافر کيږي – نعوذ بالله – لکه د کافرانو سره رښتيا د زړه له تله مينه لرل او د هغوي دين خوښول ، په مسلمانانو يې بريالي غوښتل او داسې نور ، الله پاک فرمايي : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ) [المائدة: ٥١] ژباړه : ای مومنانو ! يهوديان او نصرانيان په دوستانې

۲ – : ابن القيم رحمه الله چې د شيخ الاسلام ابن تيميه پياوړي شاګرد دی په خپل کتاب (الصلاة : ۵۳) کې وايي : کفر او ايمان سره په خپل منځ کې ضد دي ، که يو په کامله توګه له منځه ولاړ شي پرځای يې بل باقي پاتې شي.

۳ – : شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله په خپل کتاب درء التعارض (۱ / ۲٤۲) کې د متکلمينو په نيز د تکفير په اصولو کې رداً وايي : چې که چا د عقل ضد کار وکړ کافر شو ، بلکې کفر د نبي صلى الله عليه وسلم په خپلو ويناګانو کې تکذيبولو ته ويل کيږي ، له پيروۍ څخه يې په ځان ژغورنه کې که څه هم يې په تصديق عقيده ولري لکه فرعون او يهود او د هغوی په څېر نور خلک ، نو څرګنده شوه چې کفر کله تکذيب وي او کله له تکذيب پرته بل ډول هم کېدای شي .

تر دي چې د نبي صلى الله عليه وسلم له پيروۍ څخه ځان رابندول هم کفر دی ، اګر که تکذيب ورسره نه وي ، ځکه چې فرعون د موسی عليه الصلاة والسلام صداقت پېژنده لکه الله رب العالمين د هغوی په هکله فرمايي : (وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ) [سورت نمل : ١٤]

ژباړه : په ډېر او تکبر فرعون د موسی – عليه السلام – د حقانيت نه انکار وکړ ، او زړونو او نفسونو يې حقانيت تاييد و ، وګوره چې د ورانکارو انجام څنګه وي ؟

همدا راز الله پاک د سورت اسراء په اخر کې فرمايي : (قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ هَـٰؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا) [سورت اسراء : ۱۰۲] .

سره مه نيسئ ، دوی سره خپل منځ کې د يو بل دوستان دي ، که ستاسو څخه ورسره چا مينه ولرله نو په يقين سره د هغوی له جملې څخه به وي .

ژباړه : او وويل موسی - عليه السلام - يقينا ته پوهيږې چې نه دي نازل کړي دا ايتونه مګر رب دا اسمانونو او ځمکو ، دليلونه دي د راښکاره کولو دتوحيد ،او زما په تا د تباه کړی شوي ګومان دی .

همداراز يهود او اهل کتابو د نبي ﷺ صدق و صداقت پيژنده حق چې د خپلو اولادونو څخه يي هم زيات پيژنده ، لکه الله تعالی فرمايي : (الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ ۖ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ) [سورت بقره : ١٤٦] .

ژباړه : هغه کسان چې مونږ ورته کتاب ورکړی دی هغوی دا پيغمبر داسې پيژني لکه څنګه چې خپل بال بچ پيژني او بيشکه يوه ډله له دوی څخه خامخا حق پټوي او ښه پوهيږي.

نو کفر چې څرنګه تکذيب کيدای شي دغه ډول د استکبار ، د شک ، د نفاق او د اعراض له لارې هم راځي .

٤- : همدا راز شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله کيلاني په لومړيو (١٢ / ٣٣٥) کې وايي : کفر په الله پاک او د هغه په رسول نه ايمان لرلو ته ويل کيږي ، که د ايمان نه لرلو سره تکذيب وي او که نه وي ، يا شک او ريب وي او که نه وي او يا ورڅخه حسداً او تکبراً اعراض وکړي ، يا د نبي ﷺ له پيروۍ پرته د هوا پرستۍ اتباع وکړي ، دې ټولو ته کفر ويلی شي.

که څه هم درغجن کافر تر ټولو ستر کافر دی خو کافر چې کفر يې تکذيبي يا حسدي وي ، د دې برسيره يې په رسولانو او اسماني استازو تصديق يقيني وي هم کافر دی ، ټول مکي سورتونه دغسې کافرانو خلکو ته په خطاب بوخت دي.

د کفر د مختلفو انواعو په هکله مهمې قاعدې

د قلبي ، قولي او عملي کفر له ډولونو څخه مخکې دا قاعده چې د ګڼ شمېر نورو قواعدو او ضوابطو بنسټیزه قاعده ده یېژندل یې زیات اړین دي په دې قاعده علمي عبور لرل د اهل السنت و الجماعت د کفر او تکفیر په موضوع کې د ښه علم لرلو بنسټیز لامل دی ، د اهل السنت والجماعت قواعد په همدغې قاعدې ولاړې دي :

۱- : کفر اصطلاحي او خالص شرعي حکم دی چې مرجع یې د الله پاک جل جلاله کتاب او د نبيﷺ صحیح ثابت سنت دي ، هېڅکله یې بنسټ هوا پرستي او په چا بدګماني ، سوء فهم او سوء ظن نه دی .

هغه څوک چې الله پاک او د هغه رسول ﷺ عیناً یا جنساً یا وصفاً کافر بولي وي د هغوی تکفیر لازمي او فرضي کار دی ، ورنه هغه څوک چې پرې یې کفر نه وي کړی باید ورته کافر ونه ویل شي ، د شرعي صریح او صحیح استناد پرته د هیڅ چا په توان کې دا نشته چې ابتدءاً چاته کافر ووایي.

- : د هغو له جملې څخه چې ورته په وحيي دلائلو کې د تعیین په شکل کافر ویلي شوي دي ، ابلیس ، فرعوناو ابولهب دي.

- : د هغه کافرانو له جملې څخه چې د هغوی جنس الله پاک او د هغه رسول ﷺ کافر بللی دی ټول مشرکان ، جنس یهودان ، جنس نصاری ، جنس مجوسیان ، او د دوی په شان داسې نور....

- : او د هغو له جملې څخه چې وصفا کافر بلل شوي دي په لاندې توګه دي :

○ الله پاک او د هغه کتاب او د هغه رسول ﷺ پسې مسخرې یا ټوقه کونکی ، د الله پاک جل جلاله نازل شوي حکم پرته په بل څه فیصله کونکی[(۱)] ، ساحر ، کاهن ، د علم غیب دعوه کوونکی او داسې نور..

۲ - : کفر لکه د ایمان په څېر شاخونه او څانګې لري ، لکه صحیحینو کې د ابوهریرة رضي الله عنه څخه روایت دی چې نبي ﷺ فرمایي : (الاِیْمَانُ بِضْعٌ وَ سَبْعُوْنَ شُعْبَةً أَعْلاَهَا قَوْلُ لاَ اِلَهَ الاَ اللهُ وَ أَدْنَاهَا اِمَاطَةُ الأَذَى عَنِ الطّرِيْقِ ، وَ الْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الاِيْمَانِ) مرجع ؟؟؟

ژباړه : ایمان څه د پاسه اویا څانګې او شاخونه لري ، لوړه او بهترینه څانګه یې د (لاَ اِلَهَ اِلاّ اللهُ) په کلمې تلفظ کول دي . او ادنی ترینه څانګه ورېکې د لارې څخه د زیانمنو شیانو لرې کول دي ، او حیا د ایمان له څانګو څخه یوه څانګه ده .

همدا راز د بخاري او مسلم په بل روایت کې راځي چې رسول ﷺ فرمایي: (الاِیْمَانُ بِضْعٌ وِ سِتّوْنَ شُعْبَةً)

---

(۱) باید خبر یاست چې که څوک په غیر الله فیصله وکړي او عقیده یې دا وي چې دلته داسې قانون رائج دی نو د عبدالله بن عباس – رضي الله عنهما – په تفسیر دا ورکوټی کفر دی ، لویه ګناه ده ایمان ترې خطره پېښېدای شي خو له دین څخه پرې انسان نه وځي ، او که په غیر الله سره فیصلې باوجود د دې معتقد و چې له قران څخه په دې فیصله ډېره ښه ده ، یا اوسمهال په قران فیصلې کول مناسب نه دي ، یا قران د دې وخت سره هېڅ سمون نه خوري نو بیا پرې – نعوذ بالله – انسان له اسلام څخه ووځي او کافر کیږي ، الله دې زمونږ د ایمانونو حفاظت وکړي .

ژباړه : رسول الله ﷺ فرمايي : ايمان څه د پاسه شپېته څانګې دی .

لکه د ايمان په شان کفر هم راز راز او بيلا بيلې څانګې لري چې قاعده او ضابط يې داده چې الله جل جلاله ورته په خپل کتاب يا نبي کريم ﷺ ورته په خپلو مبارکو ويناګانو کې کفر ويلی وي ، په داسې حال کې بل هيڅ څا ورته کفر نه وي ويلي .

له همدې کبله امام ابن القيم رحمه الله په خپل کتاب (الصلاة : ٥٣ ، ٥٤) کې ليکلي دي:

فصل : ا يمان او کفر پېژندلو بنسټ په ي مسئلو پوهه لرل دي ، که ايمان او کفر په ښه توګه وپېژندل شي دايمان ثبوت او نفي په ښته توګه پېژندل کيږي ، ځکه چې کفر او ايمان سره په خپل منځ کې ضد دي ، چې يو هم پوره له منځه ولاړ شي بل يې ځاي کلک نيولی وي .

دا چې ايمان بنسټ او څانګې هم لري او هره څانګه په ايمان نوملی شي ، لمونځ هم د ايمان څانګه ده ، روژه ، حج ، او زکاة هم د ايمان څانګې دي .

همداراز باطني اعمال لکه حياء ، توکل ، د الله پاک جل جلاله څخه ويره لرل او ورته په هر څه کې رجوع کول هم د ايمان څانګې دي ، تر دې چې دڅانګو پای کې د لارې څخه د زيانمنو شيانو لرې کولو باندې تمامې شي ، ځکه چې دا هم د ايمان څانګه ده ، بلکې له شروع څخه تر ختمېدو ټولې د ايمان څانګې او بيلا بيل شاخونه دي ، دومره ده چې دځينو څانګو په زوال د ايمان زوال راتللی شي لکه د شهادت څانګه ، او داسې څانګې پکې هم شته چې په پرېښودلو يې د ايمان زوال نه شي کيدی لکه په لاره کې د زيان رسونکو شيانو پرېښودل او هغه نه لرې کول .

هېره دې نه وي چې د دوارو تر منځ نورې څانګې هم شته چې خپل منځ کې سره پیاوړی د شهادت څانګې پورې تړاو لري او له نورو څانګو نه ورته نسبتاً نزدې دي ، او ځېنې څانګې يې د لارې د ضررناکو شيانو په لرې کولو پورې تعلق او تړاو لري او ورته نسبتا له نورو څخه نزدې دي .

د تېر په څېر کفر هم د بنسټ او زياتې کورنۍ څانګې لري ، لکه څنګه چې د ايمان څانګې صريح ايمان و ، دا راز د کفر څانګې هم صريح کفر دي ، حيا د ايمان څانګه ده ، بالعکس بي حيايي د کفر څانګه ده ، رښتيا ويل د ايمان څانګه ده بالعکس دروغ ويل د کفر څانګه ده ، لمونځ ، روژه، زکاة ، حج ، د ايمان څانګې دي خو بالعکس پرېښودل يې د کفر څانګې دي ، د الله پاک رالیږلې کتاب او نبوي سنتو باندې پرېکړه ايمان دی خو ولې بالعکس پرېکړه پرې نه کول کفر دی .

لکه څنګه چې پيروي او اطاعت د ايمان له څانګو څخه يوه څانګه ده ، دا راز تمامې سرغړونې او ګرد ګناهونه هم د کفر له څانګو څخه څانګې دي.

د ايمان څانګې په دوه ډوله دي:

❶قولي ايمان .

❷فعلي ايمان .

همدا راز کفر هم دوه څانګې لري :

❶ قولي کفر .

❷ فعلي کفر .

لکه څنګه چې د قولي ايمان له څانګو څخه داسې څانګې شته چې په زوال سره

يې د ايمان زوال منځ ته راځي ، همدغه شان د فعلي ايمان په څانګو کې هم داسې څانګې شته چې په زوال سره يې د ايمان زوال موجوديږي .

همدغه شان د کفر څانګې هم واخله چې کفر پرې موجوديږي.

لکه څنګه چې اختياراً د کفر کلمه ويل کفر دی او د کفر څانګه ده ، دغه شان په فعلي کفر هم سړی کافر کيږي لکه بوتانو ته سجده کول ، د قران کريم بې عزتي کول ، او دا بنستيز کفر دی چې نورې څانګې هم لري .

خو ولې دلته بل اصل هم شته هغه دا چې ايمان له عمل او قول څخه ترکيب شوی دی او قول په دوه قسمه دی :

۱ - : د زړه وېناه ، چې مضبوطه عقيده لرل دي.

۲ - : د خولې وېناه ، چې د اسلام په کلمې تلفظ کول دي.

همدا راز عمل هم په دوه قسمه دی:

۱ - : د زړه عمل چې نيت او اخلاص دی .

۲ - : د اندامونو عمل .

چې کله هم دا څلور واړه په کلّي توګه له منځه ولاړ شي نو ايمان په هر اړه خيزه توګه له منځه ولاړ شي او هيڅ ترې پاتې نشي .

او چې کله د زړه تصديق له منځه ولاړ شي نو د ايمان باقي جزئيات هيڅ فائده نه ورکوي ځکه چې د عقيدې مضبوطوالي او نفعه رسولو لپاره د زړه تصديق شرط دی .

خو که د زړه عمل په هراړخيزه توګه زايله شي او تصديق قلبي پاتې شي ، دلته اهل السنت والجماعت او مرجئه سره عقيدوي معرکه او اختلاف لري

اهل السنت سره يوه خوله دي چې په زړه تصديق نه کول ايمان د زوال سره مخ کوي ، او يوازې د زړه تصديق د زړه عمل پرته په نفعه تماميداى نه شي چې محبت او انقياد دى .

لکه څنګه چې ابليس ، فرعون او د هغه قوم ، يهود او مشرکان د نبيﷺ په تصديق قائل وو ، او حتى سراً او جهراً به يې پرې اقرار کوو او دا به يې ويل چې نه دروغ وايي او نه ساحر دى ، خو مونږه يې هيڅ کله پيروۍ ته غاړه نشو کېښودلى او نه ورباندې ايمان راوړلى شو .

کله چې ايمان د زړه د عمل د زوال سره زوال خوري نو دا هم نا اشنا ده چې ايمان د جوارحو لوى اعمالو سره زوال وخوري ، بالخصوص هغه عمل چې د زړه نه يې ورسره محبت او انقياد نه وي او داسې عمل د عدم تصديق لوى لامل دى ، لکه لږ مخکې تيرشول.

ځکه چې د جوارحو د سرغړوني نه د زړه سرغړونه منځ ته راځي .

ولې که زړه کې د احکامو پيروي منلې وى او ورته منقاد شوى وى نو ټولو جوارحو به يې پيروي په ځان منلې وى او ورته به منقاد شوى وى ، خو د انقياد او پيروۍ څخه سرغړونه دا معنى ورکوي چې زړه پرې تصديق نه کوي ، او حالانکه د زړه تصديق د ايمان حقيقت دى .

ولې ايمان يواځې تصديق نه دى لکه مخکې يې په هکله بيان تېر شو .

بلکې ايمان د تصديق سره سره په خپل ځنګ کې انقياد او پيروي هم نيولې دي.

همدا راز هدايت يواځې د حق پيژندل نه دي بلکې د حق پيژندل او ورسره په ځنګ کې پيروي کول او غوښتنو ته يې لبيک ويل هدايت دى.

که څوک د هدايت پيژندګلو پسې وي او خپله پکې متابعت نه وي ، دې ته پوره هدايت نه ويل کيږي ، لکه څنګه د ايمان نه لرلو سره تصديق ته پوره تصديق نه ويل کيږي ، ورنه له پوروالي پرته هدايت ته هدايت او تصديق ويلی شي خو ناقص .

د دې بنسټ پوره زده کړه او خيال ساتنه ستا فرض دي .

نیوکه او خبرداری

لکه څنګه چې کفر په خپل ذات کې ګڼ شمیر څانګې لري نو بیرته په خپل منځ کې تفاوت او توپیرونه هم لري ، هغه داسې چې کفر درجات نه بلکې درکات لري ، چې له جملې څخه يي يو غټ کفر دی ، لکه د الله جل جلاله او د هغه رسول يا کتاب ته سپکې سپورې ويل ، او بل وړوکی کفر دی ، لکه د مسلمان قتل يا ورته ګنځاوې کول، همدا راز په مړي باندې چغې سورې وهل .
لوی کفر سره بیرته په خپل منځ کې زيات توپيرونه لري ، خو د کفر دواړه ارخونه (غټ او وړوکی) هم په خپل منځ کې مرتبې لري ځينې مراتب يي له نورو ځينو نه زيات ستونزمن او سخت اغيز لري .
له همدې کبله شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله په خپلي فتاوی (۲۰ / ۸۱) کې وايي :
کفر هم په خپل منځ کې له يو بل څخه سخترين مقامات لري ، هغه کافر چې اسلام ته د دروغو نسبت کوي له هغه کافر څخه سخت دی چې اسلام درواغ نه ګڼي ځکه چې لومړنی کافر د ايمان د پرېښودو سره په څنګ کې د بل منهي عنه (د منعه کړی شوي شي) ارتکاب هم وکړ چې تکذيب دی.
او هغه کافر چې د کفر او تکذيب سره د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ او مؤمنانو بندګانو په خلاف په خپل لاس يا ژبه د مبارزې عملي اقدام وکړي ، دا کافر نسبتاً هغه کافر ته سخت دی چې يواځې په کفر او تکذيب يي بسنه کړې

ده .

او كه څوک د كفر د اختيارولو ترڅنګ قتل ، زنا ، غلا ، جنګ ، او جدل هم اختيار كړي نو دا بيخي اشد ترين جرم (كفر) دى.

كفر په دوه ډوله دى :

اول : چې سړى ورباندې د اسلامي دائرې څخه وځي او ورسره نيک او صالح عملونه هم ختميږي ، او د جهنم په اور كې به په ابدي توګه تعذيبيږي .

څښتن ته يې په عامو نيكو عملونو هم بخشش نه كيږي ، او د ايمان نوم ترې هم په هر اړخيزه توګه لرې كيږي ، لكه سحر كول ، الله پاک او د هغه رسول او كتاب ته ګنځاوې كول ، يا يې له دين څخه اعراض كول ، داسې نور....

دويم : وركوټى كفر چې سړى د اسلام له دائرې څخه نه وباسي او نه نيک عملونه بربادوي ، او نه په ابدي توګه د جهنم په اور كې حصارول كوي ، خو دومره ده چې ګناهګار د الله د مشيئت او ارادې لاندې وي ، كه الله پاک وغواړي نو ورته بخشش به وكړي يا به ورته عذاب وركړي ، خو د ايمان نوم ترې نه لرې كيږي ، د دې ډول كفر په ارتكاب د ايمان د كمال سر ضد دى ، او شرعي حكم يې هم د لويو ګناهونو حكم دى ، لكه په مړي چغې وهل ، مسلمان ته ګنځل كول ، د مسلمان وژل ، په نسبونو كې طعن لګول .

همدا راز شرک ، ظلم ، فسق هم په دوه ډوله دى ، يو يې غټ او بل يې وړوكى دى دين او اسلام ته منسوب علماء په دې خبرو ډېر ښه پوهيږي ، زه ګمان نه كوم چې دې خبرې ته به څوک د شک په سترګه ګوري او يا به ورڅخه انكار كوي.

او د دې خبرې په تاييد كې مو د امام ابن القيم رحمه الله قول د هغه له كتاب (الصلاة

) څخه محکي نقلاً ذکر کړ.

٤ - : غټ کفر او غټ شرک دواړه سره په خپل منځ کې د عموم او خصوص علاقه لري چې هر شرک کفر دی خو ولې هر کفر شرک نه دی .

د الله پاک پرته دبل چا په نوم نذرونیاز او منبتې منل ، ورڅخه د عبادت په توګه وېره ساتل لوی شرک دی ، خو ولې غټ کفر هم دی ، انسان ورباندې د اسلامي دائرې څخه بهر وځي ، او دغه عمل په هر اړخیزه توګه د ایمان ضد او منافي عمل دی .

خو ولې الله ، د هغه رسول ته ، د هغه دین ته کنځل کول اوورته په سپکه کتل ، یا د قران بې حرمتي کول یا دېته ورته نور د کفر اعمال کول لوی کفر دی چې سړی پرې له اسلام نه وځي ، و ولې په دیني احکامو کې ورته شرک نه ویل کیږي .

٥ - : د کفر کلمه د اسلامي شریعت په معتبرو مصدرونو (قران او حدیث) کې په دوه ډوله استعمال شوېده :

❶ چې (الف لام) ورباندې داخل شوی وي چې مقصد او مراد ترې معهود کفر او یا په کفر کې مستغرق مراد وي ، او دا د کفر هغه ډول دی چې له اسلام څخه ویستل کوي .

❷ چې له (الف لام) ، له اضافت او له تخصیص درېوارو څخه مجرد ذکر شوی وي ، په دې صورت کې ورته کفر اکبر نه شي ویل کېدای ، بلکې ورته کفر اصغر ویل کیږي چې انسان د اسلام نه وباسي .

لکه څنګه فرق چې د (کفر) خپل منځ کې لری دغه څېر د (کفر مطلق) او (مطلق کفر) کې هم په غټه پیمانه توپیر پروت دی ، دې مسئلې ته مو مخکې په

لسم بحث كې د (ايمان مطلق) او د (مطلق ايمان) كې اشاره كړې ده .

همدغې مسئلې ته امام ابن تيمية رحمه الله په خپل كتاب (اقتضاء الصراط المستقيم : ۱ / ۲۳۷ – ۲۳۸) كې دا معنى تاييد كړې ده ، هغه وايي :

امام مسلم (رحمه الله) په خپل صحيح كې د اعمش په روايت له ابوصالح نه هغه له ابوهريرة رضي الله عنه څخه روايت كوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي : (اثنتان في الناس هما بهم كفر)

ژباړه : دوه شيان دي چې وجود يې په خلكو كې كفر دى.

يعنې دغه دواړه خصلتونه په خلكو كې د وجود په حالت كې كفر دى ، نو ذاتا دغه دواړه خصلتونه په دې معنى كفر دى چې د كفارو كارونه دي ، او دواړه خصلتونه په خلكو كې شته ، خو معنى دا نه شوه چې په هر چا كې كه د كفر دغه خويونه شتون ولري نو مطلق كافر به وي او د كفر حقيقت پرې قائم شو .

نو همدغه شان هغه انسان پوره مؤمن هم نشي جوړې دى چې وريكې فقط د ايمان يو خصلت موجود شي تر څو پرې د ايمان حقيقت قايم نه شي .

نو د (كفر) او (الكفر) لفظونو تر منځ پدغه پيمانه فرق او توپير موجود دى .

لكه نبي صلى الله عليه وسلم فرمايي : (ليس بين العبد والكفر والشرك الا ترك الصلاة)

ژباړه : د انسان او د كفر او شرك تر منځ د لمونځ پرېښودلو پرته بل توپير او فرق نشته .

همداراز د ايمان مطلق او مطلق ايمان ، يا د كفر مطلق او مطلق كفر تر منځ ستر توپير شته ، لكه نبي صلى الله عليه وسلم فرمايي (لا ترجعوا بعدي كفارا يضرب بعضكم رقاب بعض)

ژباړه : له ما څخه وروسته کفار مه جوړېږئ چې ځینې د نورو ځینو څټونه او سرونه وهي.

(فيضرب بعضكم رقاب بعض) د (كفارا) لپاره تفسير دی ، نو معلومه شوه چې قاتل ته مقيداً كافر ويل كېدای شي خو ولې په اسم مطلق كې نه داخليږي .

لكه الله پاک فرمايي: (خلق من ماء دافق) [سورت طارق : ٦]

ژباړه : پیداشوی دی انسان له توپ وهونکو اوبو نه.

نو دلته الله پاک د مني نطفې ته اوبه وويل خو ولې په اسم مطلق کې نه دي داخلې.

لكه الله پاک چې فرمايي : (فان لم تجدوا ماء فتيمموا)

ژباړه : که مو اوبه مینده نکړې نو تیمم ووهئ .

٦ - : اهل السنت والجماعت د تکفير مسئله لويه مسئله بولي او ورڅخه ډېره کوي ، د چا د تکفيرولو او نه تکفيرولو حق يواځې او يواځې الله پاک او د هغه رسول ﷺ ته سپاري.

د اهل السنة والجماعت هيڅ چا ته تر هغه كافر نه وايي تر څو الله پاک او د هغه رسول په كافر نه وي نومولی.

په همدغه خاطر امام (طحاوي رحمه الله په خپل د عقيدې كتاب كې چې خلكو ته ډېر مقبول دی وايي :

(مونږ اهل القبله د گناه په ارتكاب تر هغه كافر نه بولو تر څو يې حلاله نه وي گڼلې ، او دا هم نه وايو چې د ايمان سره گناه كول زيان نلري) .

همدا راز امام ابن تيمية رحمه الله هم په خپل كتاب (العقيدة الواسطية) كې وايي :

فصل : د اهل السنة والجماعت له اصولو څخه دا هم دي چې ايمان قول او عمل دی ، دزړه او ژبې وينا ده ، او دزړه او ژبي او جوارحو عمل دی ، ايمان په طاعت او پيروۍ کولو زياتيږي خو په نافرمانۍ او سرغړونو سره کميږي ، او اهل السنة والجماعت د دې سره سره اهل القبلة د کبائرو په ارتکاب کافر نه بولي ، لکه څنګه چې يې خوارج کافر بولي ، بلکې د ګناهونو سره سره د ايماني ورورولۍ ثابت وي)

خو ولي بدعتيان او هوا پرست طبقه خلک هميشه لپاره له تورونو او ننګونو پرته خپل ګرد مخالفين تکفيروي .

له همدې کبله امام ابن تيمية رحمه الله په خپلې فتاوی کې وايي :

له دليل پرته هيڅ چا ته د دې حق حاصل نه دی چې د مسلمانانو څخه د چا په تکفير قايل شي، ولو که غلط او خطا شوي هم وي ، د چا ايمان چې په يقين ثابت وي زوال يې هيڅکله په شک نه شي راتللی ، بلکې ايماني زوال يې هله راځي چې په کفر کې يې هيڅ شک پاتې نه شي او تر څنګ پرې اسلامي حجت قائم شي.

فصل : د دې قول قائل تکفيرول په هغه اصل بناء دي چې تنبيه ورکول پرې اړين دي ، اه دې کبله بدعتيانو ته کافرول د قول د نه تشريح په سبب د امت علماء سره پخپل منځ کې بېلابېل اقوال لري .

لکه څنګه چې همدغه اختلاف د مخکني او اوسني علماوو په دې کې هم واقع شوی دی چې ايا د کبيرې مرتکب ته مؤمن ويلی شي او که نه ؟

خو ولي زياتره بدعتيان لکه خوارج ، روافض ، قدرية ، جهمية ، ممثلة د داسې عقيدو معتقد دي چې سراسر ګمراهي ده ، که څه هم هغوی يې حق بولي او تړل

خپل مخالفين کافر بولي .

د دوی د اهل کتابو سره قوي او پیاوړی مشابهت په دې کې لري چې په کفر کوي او د خلکو سره ظلم کوي ، او دوی هم چې په خبره يې سر خلاص نه شي سمدستي يې قائل کافر بولي .

د دې خلکو په مقابل کې نور هغه خلک دي چې داهل السنت والجماعت عقيده په لائقه توګه نه پيژني ، يا يې ځينې برخه پيژني خو ولې له بلې برخې نه يې نا خبره وي ، او نه هم د قران او ديث ضد بدعتونو مخنيوی کوي ، او نه بدعتيان سزا وار کوي ، او نه يې تقبيح بيانوي ، شايد ددوی په ديني امورو کې خبرې اترې کول پسند نه بولي ، او په پوره توګه يې مذمت بيانوي ، په داسې درځونو کې د قران او حديث د مدلولاتو او د بدعتتيانو هوا پرستو د اقوالو ترمنځ هيڅ توپير نه کوي ، او يا يې دا دريځ وي چې د هر چا بايد عقيدوي احترام وشي ، لکه څنګه چې علماء په ډېرو هغه مسائلو کې چې اجتهاد پکې روا وي د مجتهد د خطا قول احترام هم ساتي ، دا عقيده د زياتره مرجئو او ځينې فقهاوو ده ، دا صوفيانو او فلاسفوو عقيده ده .

لکه د لومړی عقيدې اثرات چې په هواپرستو متکلمينو کې هم ليدل کيږي ، هېره دې نه وي چې دواړه خواوې د قران او حديث څخه د راخستل شوې عقيدې څخه منحرف او خارجې دي .

(الکيلانيه : ۱۲ / ٤٦٦) .

مقصد دا دی چې متبدعين که څه هم يو له بل څخه په اصولو او منهج کې سره توپير خوري خو په ادنی مخالفت خپل مخالف تکفيروي .

برعکس اهل السنت والجماعت د خپل مخالف په تکفيرولو کې زيات اختياط

کوي ، ځکه چې تکفيرء شرعي حکم او د الله او د هغه د رسول ﷺ حق دی او دنيوي او اخروي ستونزمنه پايله هم لري .

له دې کبله اهل السنت والجماعت په هغه اقوالو کې چې کفر ترې لازميږي يواځې بسنه نه کوي تر څو يې له قائل څخه داسې صريح کفر صادر شي چې شک او شبهه پکې نه وي .

او نه هم اهل السنت والجماعت د يو چا په تکفيرولو کې په شکونو شبهاتو ، او نه هم په هواپرستی باور لري ، بلکې اهل السنت والجماعت په داسې مواردو کې په ښکاره او ځرګندو دليلونو باور لري چې د الله پاک له پلوه پکې حکم راغلی وي .

۷ - : اهل السنت والحماعت د کفر مطلق او د کفر معين ترمنځ توپير کوي ، په غير معينينو باندې اهل السنت والجماعت د کفر اکبر مطلقه عقيده لري ، خو ولې په معين باندې د کفر په حکم کولو کې اهل السنت والجماعت شروط او ضوابط لري ، له ډېر احتياط او ديانت نه کار اخلي ، ځکه هغوی وايي :

په معين باندې کفر په خپله واقع کيږي ، په معين د کفر اکبر واقع کېدل هله اسم دي چط حجت پرې په صحيح توګه واقع شي ، ټول شکونه او شبهات ترې پورته شي .

دې مسئلې ته زياته پاملرنه په نجد کې د دعوت رهبرانو شيخ محمد بن عبدالوهاب رحمه الله او د هغه واړه بچو او شاګردانو کړې ده ، هغوی دا مسئله په ډېره ښه توګه واضحه کړېده او په تفصيلي انداز يې بيان کړې ده ، چې دومره وضاحت به شايد نور چا نه وي کړی ، که دلته يې دعوتې خبرې راغونډې کړو وخت به ډېر ونيسي .

دلته يوې مسئلې ته بيداري په لازمي توګه پکار ده ، او هغه دا ده : هغه کفر

چې ورباندې انسان له اسلامي دائرې څخه وځي او ورڅخه ردت لازميږي ، درې مراحل لري چې يو له بل څخه توپير خوري او هغه دادي :

۱ - : له شرعي دلايلو څخه معلومول چې د دغې جرم ارتکاب کفر اکبر دی.

۲ - : د جرم مرتکب ته د ټولو صحيح شرطونو په موجوديت او د کفر په ټولو موانعو د عدميت او نشتوالي په مهال کافر ويل چې دغه کار په اصل کې د شرعي قاضيانو مهم او دنده ده.

۳ - : د مرګ څخه وروسته د جرم مرتکب اړوند په په دوزخي توب کلک نه ودريدل ، که څه هم په دنياوي احکامو کې پرې دکفر حکمونه جاري کېدای شول .

والله اعلم

پای

زه هم په پای کې د دې مسئلې په رابطه ټولو ورونو او طالب علمانو ته پ دې ټینګار کول غواړم چې دې مسئله کې له زیاتې پاملرنې څخه کار واخلي ، او دا مسئله د اهل السنت و الجماعت د غښتلي علماوو او محقیقینو له لیکنو او ویناګانو څخه د هغوی له سرچینو او مأخذونو په شمول واخلي ، چې خپله هم پکط سره بیلابیلې نظریې ونه لري ، او د اهل السنت والجماعت د منهج او لارې نه پکې هیڅ شذوذ او مخالفت نه وي .

الله پاک دې ټولو مسلمانانو ته د دې مسئلي په اړوند د امادګۍ وسع او توان ورکړي ، او الله پاک دې هغوی ته د سمې صحیح سیده لارې د هدایت توفیق ورکړي.

وصلی الله علی محمد و اله وصحبه وسلم تسلیما کثیرا